

וכפשוטו י"ל דדבר זה תלוי במתקלקת רש"י ותוס' ה"ל. דאם נאמר דהשומע הוי סמש
 כעונה, ודיינין ליה כמו שאמר את אותן תיבות שאמר חבירו, א"כ לא מהני זה אלא
 לענין התיבות עצמן, ולא לענין שאר דברים כמו דין קול רם וכדומה.

אלם אם נאמר דע"י מה ששומע מחבירו, יצא גם הוא במה שתבירו מדבר, א"כ י"ל
 דמהני זה גם לכל שאר הדינים הקשורים באמירה.

ולפי מה שנתבאר דיסוד מצות ספירת העומר היא כדי להראות שכל אחד יש לו חלק
 מיוחד בתורה, נמצא דספירת העומר היא דבר השייך לכל אחד ואחד בפני עצמו
 וביחוד, וצריך שתהא ספירה לכל אחד ואחד דייקא.

ולפי' שפיר מובן מה דאין אחד מוציא את חבירו ידי חובתו בספירת העומר. ולא
 מבעי לדעת הבית הלוי דכל מקום שיש איזה דבר צדדי מלבד האמירה לא אמרינן
 בזה 'שומע כעונה', דה"ל לא סגי כמה שמוציאו בעצם האמירה והשומע הוי כעונה
 ממש.

אלא אפילו לדעת החזו"א י"ל, דבברכת כהנים גם ענין הקול רם ס"ס הוא נכלל
 בתדבוב, משא"כ כאן דיסוד הספירה אינו מוגבל לדבוב, ויסודו הוא ענין במחשבה
 ודברים שבלב, וע"ז לא מצינו שלוחות, וגם לא מצינו שלוחות בדבר שבגופו, ואין שייך
 בזה להוציא אחד את חבירו, אלא כל אחד ואחד צריך לספור לעצמו ולמצוא לעצמו
 את דרכו המיוחדת בתורה ובעבודת השי"ת, דרך שאינה שייכת אלא לו בעצמו ולא
 לחבירו, וכפי'ש לעיל, וכמו שאנו אומרים 'ותן חלקנו בתורתך', שכל אחד יש לו חלק
 מיוחד בתורה.

ובתוס' (שם ד"ה שמע) הביאו את דברי רש"י והקשו עליו, דאם היה שותק היתה
 שמיעתו הפסקת תפלתו. וכ"כ בתוס' ברכות (כא: ד"ה עד) בשם ר"ת ור"י דאדרבה
 אי שומע כעונה הוי הפסקה אם שותק, ע"כ.

והנה הכרעת השו"ע (סי' קי"ד ס"ז) היא כדעת רש"י, וז"ל אינו פוסק לא לקדיש ולא
 לקדושה, אלא ישתוק ויכוין למה שאומר שייך ויהא כעונה, עכ"ל. ועי' במ"ב (ס"ק ר"ח)
 דהיי כעונה, היינו לענין שיצא בזה ידי חיוב קדיש וקדושה, ומ"מ לא חשיב הפסק.

וכבר פירשו בסברת מחלוקת רש"י ותוס', דפליגי במדר שומע כעונה, דלחוס' הוי
 כאמירה ממש, שהשומע חשיב כאילו ענה ואמר תיבות אלו בפיו, ומשו"ה אם שומע
 קדיש וקדושה באמצע שמו"ע ומכוין לצאת, הוי הפסק בתפלתו, שהרי הוא כמדבר.

אבל דעת רש"י דהשומע אינו כעונה ומדבר ממש, אלא שיע"י מה ששומע מה שתבירו
 אומר, יצא גם הוא ידי חובתו ע"י דיבורו של חבירו, וא"כ לא הוי זה הפסק בתפלה.
 ועינין בזה בדברי המהר"צ חיות (כל כתבי מהר"צ עמ' תקצה-תקצ"ו), חזו"א (א"ח
 סי' כט), וקהילות יעקב (ברכות סי' י"ט י"א).

וידיעיים דברי הבית הלוי והחזו"א שנתלקו בדין 'שומע כעונה' בברכת כהנים. דהנה
 בבית הלוי (עלה"ת), סוף ספר בראשית) הביא דברי חכם אחד שס"ל שכתן אחד יכול
 להוציא את חבירו בברכת כהנים. וחלק על הוראה זו, וס"ל ד'שומע כעונה' שייך רק
 מדבר דאין צריך בו אלא אמירה לחודא, ולא במקום שצריך עוד תנאים לכד עצם
 האמירה, וכמו בברכת כהנים שדינה להיות נאמרת בקול רם כאדם האומר לחבירו,
 דאף אם מוציא חבירו באמירתו מ"מ לא קיים דין 'קול רם'.

וזה דלא דברי הג"ד בצלאל הכהן מוולנא בשו"ת ראשית בכורים (סי' ד) שכתב
 שכשריה בק"ק סריעסט אשר באיטליא בש"ק פרשת שפטים שנת תרל"ד, כיבדו אותו
 להיות הכהן המוציא שאר הכהנים בברכת כהנים, כי כן מנהגם, דרק כהן אחד מברך
 ברכת כהנים ומוציא את שאר הכהנים.

וכתב ליישב עפ"י דברי המשנה (מגילה כד.) המפסיר בנביא הוא פורס על שמע והוא
 עובר לפני התיבה והוא נושא את כפיו, וע"ע דהלא כל כהנים נושאים כפיהם, ולת"ל
 א"ש, דרק הוא נושא את כפיו ומוציא את שאר הכהנים בכלתו. וכן דעת החזו"א

ובזה מובן העונש של תלמידי ר"ע, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, שהיה דוקא בימי הספירה, שהחזיב של נהיגת כבוד לחבירו הוא משום שיש לכל אחד ואחד לידע כי הגם שיש לו מעלה זו, הרי כנגד זה יש לחבירו מעלה אחרת, לכן נתעורר עליהם העונש בימי הספירה, שכל כונת הספירה שספר כל אחד ואחד לעצמו היא משום שיש לכל אחד ואחד חלק מיוחד, עכ"ל.

ויש להגדיר זה בלע"ז ובצחות הלשון:

'every Jew counts, because every Jew counts', ודו"ק.

א.

שומע כעונה בספירת העומר

ובזה יזכר מה שמצינו שנחלקו האחרונים בזמן שומע כעונה בספירת העומר. דו"ל הלוש (סי' תפ"ט ס"א) ומצהה על כל אחד ואחד לספור לעצמו, ואין אחד יוצא בספירת חבירו אפילו אומר אמן, שכן משמעות 'וספרתם לכם' שתהא ספירה לכל אחד ואחד, עכ"ל. והוא מהגמ' מנחות (סה: ת"ר 'וספרתם לכם', שתהא ספירה לכל אחד ואחד. וכן הסכים החק יעקב (סק"ד), והביא מלשון האגודה במנחות שם 'וספרתם לכם' שיהא ספירה לכל אחד ואחד ולא ש"ץ בשביל כולם.

אולם דעת הפ"ח דשפיר מוציא כל אחד חבירו בספירת העומר, ודרשת הגמ' 'שתהא ספירה לכל אחד ואחד', היינו שלא נאמר שהיא מצוה על הב"ד, כמו בספירת שמיטין ויובלות. והמ"ב (סק"ה) הביא מחלוקת זו, וגם האריך בה בביאור הלכה (ד"ה ומצוה). וע"ע בשו"ע ס"ח ובמ"ב שם סק"ז.

והנה בעיקר גדר 'שומע כעונה' מצינו שנחלקו רש"י ותוס'. דו"ל רש"י (סוכה לח: ד"ה הוא אומר), 'מכאן נלמד לשאנו יודע לא לקרות ולא לענות, אם שמע וכיון לבו לשמוע, אע"פ שלא ענה - יצא. וכן למתפללין בציבור ושליח ציבור אומר קדושה או יהא שמיה רבא, 'שתקו בתפלתן וישמעו בכוונה והוי הן כעונין, וכשיגמור הקדושה

יחזרו להמלחתי ויהי"ל

בתורה"ק מה שאין לו לחבירו, וכמ"ש האלשיך על מה שאנו אומרים 'תן חלקנו בתורתך', לפי שכל הנשמות עמדו על הר סיני וקבלו כל אחד חלקו בתורה, ע"כ.

וזה מרומז גם במה שאמרנו, "ישראל" נוטריקון: "יש ששים רבוא אותיות לתורה", שלכל אחד מכלל ישראל יש אות מיוחדת בתורה. ועי' בדברי המהר"ל בנתיבות עולם (נתיב התורה פ"ג) שביאר כי כל אדם יש לו מדריגה ומקום בפני עצמו ואין אחד נוגע בדבר שהוא מוכן לחבירו, רק כל אחד ואחד עומד במדרגתו ובמעלתו.

וע"ע בדברי החידושי הרי"ם (פורים, קכו) 'לכל אחד מישראל יש הכח לנטיעה אחת אשר היא נעלם מחבירו'.

הרי לנו שלכל אחד מישראל יש 'יחידות' ויש בו חידוש שאין בשום יהודי אחר בעולם. וידוע המעשה ברבי נתן אדלר וה'חזתם סופר' שגיעו להבין דיבור אחד בתוס' ולא יכלו לבוא עד חכמיתו, ושבו שמעו כי בעה"ב יושבים בבהמ"ד ולומדים, והיה אחד מהם אומר: דברי התוס' ופירושו כלאחר יד ובפשיטות. ואמר רבי נתן אדלר שהביאור בזה דכל אחד יש לו את חלקו המיוחד בתורה, ואותו יהודי היה זה חלקו להוציא לאור עולם ביאור דברי תוס' הללו.

וא"כ נמצנו למדים דבכלל אין שום טעם שתהיה עינו של אדם צרה בתורתו של חבירו, שהרי לכל אחד ואחד חלק מיוחד בתורה, מה שאין לחבירו, ואין תורתו של חבירו מגרעת מתורתו שלו כלל, ולא קרב זה אל זה.

ועבודת ימי הספירה שהם הכנה לקבלת התורה, הוא שיכין כל אחד מישראל את עצמו לקבל חלקו בתורה.

וכיון שכן, מובנת היטב הטענה על תלמידי ר"ע בזמן זה דוקא, שהוא הזמן לעמילות בקנייני התורה, ובפרט בקנין התורה של ה'נשא בעול עם חבירו', שעיקרו בא להעריך את דברי זולתו כדברי עצמו, ולהכיר את החלק המיוחד שיש לכל אחד בתורה, היינו כיון חלקו שלו וכיון חלקו של חבירו.

ובל זה מביאר בדברי האבני נור (ספר נאות הדשא, עמ' קצו - ענין ל"ג בעומר) וז"ל, כי מצות הספירה היא לכל אחד ואחד, משום שכל אחד מישראל יש לו חלק במצוה אחרת, וביום החמישים, שהוא יום מתן תורה, שב כל אחד ואחד לחלקו ולשרש שיש לו, לכן צריך כל אחד ואחד לספור לעצמו שימי הספירה הם לזכר עצמו שיוכל לשוב

צ'ל' אשר ימנה תמיד מת: יבא העת הנכסף אליו שיצא לחירות. וכל אחד מראו בעצמו שהולך ומתעלה מהחירות המופנית אל החירות הרותנית.

ב

אבילות של ימי הספירה

הנה האבילות שאנו נוהגים בימי הספירה היא משום מיתת תלמידי ר"ע שאירעה באותו זמן, וכמו דאיתא בגמ' יבמות (סב): אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מנבת עד אוסיפוס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהנו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמעי, והם הם העמידו תורה אותה שעה. הנה: כולם מתו מפסח ועד עצרת. ע"כ.

ובדאי טעמא בני למה מתו דזקא בפרק זה שמפסח ועד עצרת, ולמה היה זה דבר נחוץ לגמ' להשמיענו.

וכבר עמדו על לשון הגמ' שלא אמרה כ"ז אלף תלמידים היו לו לר"ע, אלא י"ב אלף זוגים תלמידים. הרי שדקדקה הגמ' לעמוד על ענין הזוגים, היינו החברותות! והוא משום שמצינו בין מ"ח קניגי התורה, נושא בעל עם תבירי. ויש במדה זו צורך גדול לענין קנין התורה, והוא היכולת והצורך לשמוע לדברי החברותא ולרבו סברתו, ולהתעמק במה שהוא אומר, ורק עי"ז נקנית התורה.

וזה מה שאמרו בגמ' שהתלמידים נעשו מפני שלא נהנו כבוד זה לזה. והענין דמה שאין אחד רוצה לקבל דברי חברו, הוא משום שחושב שכ"י להעמיד את דברי עצמו הוא צריך לבטל את דברי זולתו, ואין קיום לדברי עצמו ודברי זולתו בבת אחת.

אך האמת, שאם ישים לנגד עיניו רק אמיתה של תורה, שוב אין נפיק"מ אם זה סברא של או של חברו, וגם אין זה פוגע בכבודו ומגוע ממונו כלל, כיין שבאמת אין כבוד אלא תורה, ומה לנו אם תורה זו היא שלו, או של חברו.

אחד, ואדרבה באמת עניינם אחד - לא יפרדו. וכדי להבין את הקשר שביניהם, הבה ונתעמק תחילה בכל אחד מהם לעצמו.

א

יסוד מצות ספירת העומר

ביסוד מצות ספירת העומר כתב החינוך (מצות שו) וז"ל, משרשי המצוה על צד הפשוט, לפי שכל עיקרון של ישראל אינו אלא התורה ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמ"ש "אם לא בריתי יומם ולילה" וגו', והוא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו מצמצרים כדי שיקבלו התורה מסיני ויקיימוה, וכמ"ש השי"ת למשה "זוה לך האות כי אנכי שלחתך בהציאך את העם מצמצרים תעבדון את האלקים על חוה הזה", כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר שבשביל זה הם נגאלו והוא תכלית הטובה שלהם וענין גדול הוא להם יותר מן החירות מעבדות.

ולכן עשה השי"ת למשה את בצאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אותם לעולם אל העיקר. ומפני כן, כי היא כל עיקרון של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שיעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יו"ט של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד בלבנו, כעבד ישאף צל ימנה תמיד מת יבא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה באדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא, עכ"ל.

הרי לנו שספירת העומר נעדה כדי להראות שכל עיקר יציאת מצרים והציאות מעבדות לחירות אינה אלא כדי להגיע לחירות האמתית של קבלת התורה שבעבורה נגאלת וכשבילה נבראו שמים וארץ וישראל.

והחינוך דקדק ונקט לשון ולהראות בנפשנו, שאי"ז ידיעת טעם הדבר בעלמא, אלא שצריכים אנו להראות ענין זה בנפשנו. והוא כענין שכתב הרמב"ם (פ"ז מת"ל חמ"ז ומצה ה"ו) שחייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא מצמצרים, שאי"ז רק ידיעה בעלמא, אלא שכל אחד ואחד צריך להראות את עצמו שהולך הוא בעצמו מעבדות לחירות.

וכן הענין כאן בספירת העומר, שעבודת הספירה היא להראות בנפשנו ענין זה של

מאמר א'

ימי הספירה

בין פסח לעצרת

ספירת העומר ומנהגי אבילות - שתיים שהן אחת

(א)

הקדמה

מצינו ב' ענינים הנוגים בימים שבין פסח לעצרת. ענין אחד הוא מצות ספירת העומר, והוא הדרך העולה מהחירות הגשמית והגופנית של חג הפסח, שבו 'צאנו משעבוד מצרים, אל החירות הרוחנית והאמיתית של קבלת התורה, וכמ"ש (אבות, פרק קנין תורה מ"ב) אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

ועוד ענין אחר מצינו, והוא מנהגי האבילות שנוהגים כל ישראל על מיתת תלמידי רבי עקיבא שמתו בימים ההם.

ובטושו"ע נקבעו דיני ספירת העומר בסי' תפ"ט, ודיני האבילות בימים שבין פסח לעצרת בסי' תצ"ג, בהפסק ה' 'סימנים' ביניהם. ובמושכל ראשון לכאורה הם שני דברים נפרדים שאינם שייכים זל"ז כלל.

וזה לשון הגדולינו: ומה שנוהגים בו ליל יומי האבלות והתענית והתעוררות הלב